

Migráns

www.milvus.ro

Marosvásárhely

X. évfolyam, 1 sz. • 2008 április

Téli tollruhás jeges búvár • Fotó: Hans Bister ©

A jeges búvár helyzete és előfordulási adatai Romániában

A jeges búvár (*Gavia immer*) előfordulási területe elsősorban az észak-amerikai kontinensre korlátozódik. Költ Kanadában, az Egyesült Államokban, Grönland partvidékein és Alaszka területén. Európában csak kis számban, Izlandon költ. ■ 2. oldal

A jeges búvár helyzete és előfordulási adatai Romániában

Daróczi J. Szilárd

A jeges búvár (*Gavia immer*) előfordulási területe elsősorban az észak-amerikai kontinensre korlátozódik. Költ Kanadában, az Egyesült Államokban, Grönland partvidékén és Alaszka területén. Európában csak kis számban, Izlandon költ.

Fő költőhelyét az északi boreális régió jelenti, azonban lehúzódik a mérsékelt övi zónába is. Kedveli az erdős tundra kiterjedt, mélyvizű tavait, valamint a dús vegetációjú partmenti sávokat, tengeröblöket.

A nearktikus állomány telelőterülete az észak-amerikai kontinens partvidéke (Atlanti és Csendes-óceán). Az európai populáció telelőhelye főként a Brit-szigeteket övező vizekre, a norvég partokra, az Északi- és Balti-tengerre korlátozódik. A kontinens belső vizein csak ritkán bukkan fel, ilyenkor elsősorban a be nem fagyott nagy tavakon és folyóvizeken látható.

Romániában a faj igen ritka kóborló, csupán néhány adata ismeretes, így pontos számát a régi irodalmi adatok hiányosságai és nehézzé áttekinthetősége miatt, igencsak körülményes megbecsülni.

Az első bizonyító példány adata a gyógyszerész Karl Wagner-től származik, aki 1859-ben Hátszeg (Hunyad megye) mellett, a Sztrigy (Strei) folyón lőtt egy őszi tollazatú madarat. Azonban Bodnár azt állítja a Wagner búvárjáról, hogy nem egy őszi madárról, hanem egy tavasziról van szó, hiszen már nászruhát viselt. Az évszámon kívül azonban, a madár elejtésének pontos időpontjáról semmilyen további feljegyzés nincs. A begyűjtött madár biometriai adatairól az Ornis Siebenbürgenben a következőket találjuk: testhossz 89,2 cm; szárny 37 cm; farok 7 cm; láb 8 cm és csőr 8,1 cm.

Jeges búvár • Fotó: Tom Grey ©

Tudomásunk van e fajnak egy úgy szintén régen begyűjtött példányáról is, melyet Herman O. lőtt Kolozsváron, 1864. november 11-én, a Szamoson.

Egy másik példányról gróf Wass Jenő számol be, melyet Mezőzáhon (Maros megye) figyelt meg 1867-ben. A későbbiekben Herman Ottó felvette az erdélyi madárfajok listájára a fajnak e példányra vonatkozó adatát is, a megbízhatóság és a példányról készült pontos leírás alapján.

Továbbá ismerünk még három irodalmi bejegyzést, melyet az Ornis Siebenbürgen említ. Mivel a szerzők nem tudtak a pontosabb adatoknak utánanézni és kellő bizonyítékot találni ezek alátámasztására, nem tekinthetők hiteles, elfogadható adatoknak. Az adatok egyike szerint, állítólag 1923-1924-ben, Kolozsváron, a Kis Szamoson láttak egy példányt, míg a másik feljegyzés 1928-1929 telén, egy Dés mellett (Kolozs megye) észlelt madárról tesz említést. A harmadik adat is a megfigyelő neve nélkül látott napvilágot, azonban már egy jóval pontosabb dátummal: egy példányt észleltek Segesvárnál (Maros megye) 1965. december 12-én.

Az 1929-es évből származik a faj egy másik megfigyelése is, melynek példányát Spiess A. gyűjtötte be októberben, a Turnişor nevű helységnél (ma már Nagyszebennél ösz-szenőtt hajdani település).

Érdekes módon, ugyanezen a helyen (Neppendorf = Turnişor), 1931-1932 telén Liebhardt fogta a „*Colymbus glacialis*” (a jeges búvár egyik régi neve) egy másik példányát, amely a nagyszebeni székelyű Erdélyi Természettudományi Egyesülethez (Siebenbürgische Verein für Naturwissenschaften) került.

A Románia Szocialista Köztársaság Faunája 1978-ban megjelent, XV. kötetének első számában Cătuneanu I. tesz említést egy általa lőtt és begyűjtött példányról, melyet a Suceava megyei Fălticeni nevű településnél ejtett el 1962-ben.

További betekintést nyerve a régi irodalmi adatokba, azt is megtudhatjuk, hogy 1878-ban az Erdélyi Természettudományi Egyesület kapott ifj. C. P. Jickeli-től egy „*Colymbus glacialis* L.”-t ajándékba. Ez a fiatal példány az 1914-es katalógusban „*Gavia torquata* Brünn M.” néven szerepel, és egy nagyszebeni ügyvéd, Dr. Paul Theil gyűjteményében volt elhelyezve. Sajnálatos módon, e példány esetében sem rendelkezünk a gyűjtés helyére és időpontjára vonatkozó adatokkal.

Továbbá, Leonhardt is beszámol arról, hogy 1908. október 18-án élve fogtak egy példányt a városkert egy parkjában (helységnév említése nélkül!), melyet azonban nem preparáltatott ki.

A homályfede adatok sora azonban mindezzel nem ér véget, mivel a

hiányos feljegyzések, régi, rövid említések és utalások csak tovább ködösítik és nehezítik az előfordulások rendszerezését és besorolását.

Ilyen a Kamner 82 cm-es testhosszúságú példánya is, mely 1928-ban, szintén Nagyszebenben volt elejtve és amely úgyszintén nem lett kipreparálva. Ez esetben sem tudni pontosan, hogy e példány egy újabb előfordulási adatra vagy egy meglévő, korábbi adatnak az idézésére vonatkozik.

Olyan említések is vannak, miszerint Bielz az Olt folyón, míg Römert a Barcaságban észlelte a faj egy-egy példányát, azonban az Ornis Siebenbürgen semmilyen pontos helyet és időpontot nem ad meg ezen adatokra vonatkozóan.

Frivaldszky a következő adatokat veszi fel az "Aves Hungariae" munkájába: a Herman O. által 1964. november 11-én a kolozsvári Szamos-szakaszon begyűjtött madárét és a Csató által 1888. november 10-én Sincrai*-nál (Szentkirály?) lőtt példányét. Mindezek ellenére, Schenk cáfolja ezeket az adatokat: szerinte a feljegyzések nem jeges búvárra vonatkoznak. Végül megbizonyosodott, hogy a Csató adata valóban nem egy jeges, hanem egy sarki búvárra (*Gavia arctica*) utalt, melynek kitömött példánya a későbbiekben a Magyar Madártani Intézethez került.

Schüz és Dunajewski rávilágítanak arra, hogy a sarki búvár testnagysága egyedtől függően széles skálán mozog, ezért akadnak igen erős testfelépítésű, nagytermetű egyedek is, melyek megtévesztőek lehetnek.

A fentieket összefoglalva elmondható, hogy úgy tűnik, a számos adatból a Wagner és Herman adata a leghitelesebben bizonyított.

A jeges búvár egy újabb, hiteles adatát Kiss J. B. jelzi a Duna-delta Szentgyörgy nevű (Sfântu Gheorghe - Tulcea megye) településről, ahol 1976. január 25 -én egy fiatal tojó példányt fogott G. Renea vadőr. A madarat a Tulcea megyei

Erdészeti Hivatalhoz szállította, ahol részletes tanulmányozásnak vették alá. Itt leírás készült a madár egész tollazatának, szemének, lábának és csőrének színéről és felvették a biometriai adatokat, melyeket a továbbiakban adunk közzé. Testhossz: 848 mm; szárny: 377 mm; farok: 71; csőr: 86 mm; lábszárhossz: 94 mm; tömeg: 5180 gr, faroktollak száma: 9. A madár gomrában 4 darab, félig megemésztett halat (1 süllő és 3 harcsa) találtak. Preparálás után ez a példány a bukaresti "Grigore Antipa" Természettudományi Múzeum madárgyűjteményébe került.

A szerző ezt a megfigyelést a faj harmadik bizonyított romániai előfordulásaként írja le, és bár megemlíti két Lintia által is leközölt hiányos nagyszebeni adatot (1877-ből), ő is csak az 1859-es (Wagner) és az 1864-es (Herman) erdélyi adatokat tekinti hiteleseknek.

Az utolsó adat óta igencsak sok idő telt el addig, míg a jeges búvárt újra észlelték hazánkban. Megfigyeléseket végezve az Olt folyó alsó szakaszának duzzasztott tavain, Fántáná C., ifj. Szabó J. és Asztalos B. 2005. január 16-án, a Drăgănești (Olt megye) mellett egy öreg, téli tollazatú madarat figyeltek meg. A madárról részletes leírás készült, melyről bővebben a Migrants egy korábbi számában már olvashattunk.

A faj legrecensebb adata 2007. január 10-ről származik, mikor Daróczy J. Sz. a Maros folyó Kutyfalva (Maros megye) alatti szakaszán, a nagy Maros-kanyarban - 46°29'03.33" N / 24°09'31.87" E észlelt egy szintén öreg, téli tollazatú madarat. Erről a példányról is részletes leírás készült, melynek egy részét szeretnénk most közzétenni, a jegyzetből idézve. "A madarat először tőlem 20-25 m távolságra pillantottam meg, amikor már feltűnt igen masszív, szinte kárókatona nagyságú teste, valamint határozott kontrasztos, fehér-feketéssé tollazata. Néhány másodperc után le is bukott, majd szinte fél percig tartó víz

alatti tartózkodás után, a lebukás helyétől kissé távolabb bukott fel ismét. Már amikor először megpillantottam, láttam, hogy nyakának oldalán széles fekete félörv-szerű folt van, a nyak vastag és a csőr nagyon erős, törszerű, egyenes irányban előre tartott. Már ekkor kizártam a sarki búvár egy esetleges nagytermetű példányának a valószínűségét. Miután a madarat másodszor figyeltem, láttam, hogy csőre nagy és ezüstsürke színű, valamivel sötétebb véggel, homloka meredeken magaslik, fejteteje lapos. A nyak első fele és a torok hófehér volt, mely meglehetősen erős kontrasztban állt a nyak hátsó részével és a fejtetővel. A madár szeme nagy, sötét színű volt, tekintete merevnek tűnt. A szem körül halvány, de kivehető világos színű szemgyűrűt viselt, mely a szem felső felén volt kihangsúlyozottabb. A nyak alsó, örv alatti, testhez közeli részén vékony csíkozás volt megfigyelhető. A hát távolabbról feketének, közelebről sötétszürkés-feketének látszott, melltájéka erős, izmos, színe pedig fehér volt. Közelebről szemügyre véve, mikor a madár csupán 10-12 m-re volt tőlem, jól kivehetően látszott a felsőtest hátulsó felén lévő 4-5 háttollnak a világosabb szegélye, mely alapján úgy gondoltam, hogy egy fiatal madárhoz van szerencsém. Mint az utólag otthon, határozó fel-lapozása és jónéhány világhálón fel-lelhető fénykép megtekintése után kiderült, e világos foltok a nászruhából maradt foszlányok voltak, tehát a madár nem fiatal, hanem öreg példány volt, téli tollruhában.

Bár a megfigyelés idején volt nálam határozókönyv, ezt csak hazaérkezésem után nyitottam fel, a leírást pedig kizárólag a terepen látottak alapján, mindenféle befolyásoló segédeszköz nélkül készítettem. Mikor a madár a lebukás után újra a felszínre jött, teste kissé kiemelkedett a vízből, majd hirtelen vissza is süllyedt. Ilyenkor rövid ideig látható

A fehér gólya állományának felmérése Moldvában a 2007-es évben

Baltag Emanuel Ștefan
Bolboacă Lucian

A fehér gólya (*Ciconia ciconia*) az európai mezőgazdasági területek és legelők egyik prioritásfaja (Tucker and Dixon 1997, Kósa 2002). A közelmúltban a fajt javasolták, hogy a mezőgazdasági élőhelyek indikátorfajaként szolgáljon.

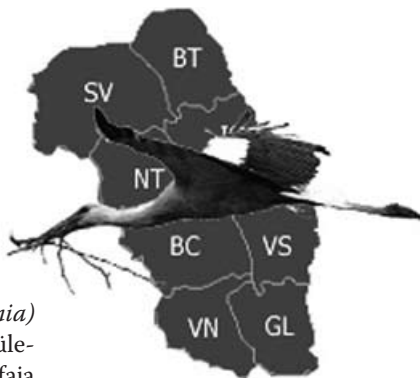
Európában a legfontosabb fehér gólya-populációk a kontinens középső és keleti részén vannak (Schulz 1998). Hazánkban a faj országszerte elterjedt (Kósa 2002), ami megnehezíti a pontos állománybecslést.

Moldvában egy átfogóbb gólyafelmérés a 2004 - 2005-ös években volt, de sajnálatos módon ekkor is nagy területek maradtak ki a felmérésből.

A 2006-os év során e térségben elsősorban a Milvus Csoport tagjai végeztek felméréseket, helyenként azonban a SOR tagok is gyűjtöttek adatokat.

2007-ben a Bios Csoport, a „Milvus Csoport” Madártani és Természetvédelmi Egyesület és a Román Madártani Egyesület koordinálása alatt futott „A Fehér gólya Monitorizálása Moldvában” nevű felmérési program. Ennek elsődleges célja a fehér gólya moldvai elterjedésének és állomány nagyságának a megismerése volt. Emellett, fontos alapul szolgálhat a hazai gólyás adatbázis kiegészítéséhez, valamint a faj romániai védelmi tervének jobb előkészítéséhez és kivitelezéséhez.

A program egy másik, kevésbé elhanyagolható célja, a helyi lakos-

ság szórólapok segítségével történő felvilágosítása volt. Így sikerült eljuttatnunk a gólyavédelem fontosságának üzenetét eldugott falvakba is.

A program keretén belül 8 moldvai megyében összesen 142 gólyafészkes települést ellenőriztünk. Ezekben a településeken 254 fészket találtunk, valamint egy olyant, melyet Rădeni (Iasi megye) településen megsemmisítettek. A legtöbb gólyapárt (9 pár) a Suceava megyei Vicovu de Jos nevű településen találtuk.

Ha a fészkek tengerszint feletti magasságát vizsgáljuk, a 254 fészkek jelentős része (35,83%) a 300-400 m közé esik. A program során talált legmagassabban fekvő fészket 947 m-en azonosítottuk be, a Neamț megyei Văratec nevű településen, míg a legalacsonyabban fekvő fészket mindössze 8 m magasan találtuk, a Galați megyei Stoicani-ban.

Adatainkból kitűnik, hogy a moldvai fehér gólyák költés szempontjából elsősorban a 0 és 400 m közötti tengerszint fölötti magasságot részesítik előnyben, 400 m magasság fölött a fészkek száma csökkenni kezd, így már a 800-900 m illetve 900-1000 m-es magasság-intervallumok között csupán egy-egy fészket találtunk.

A talált fészkek 92,92%-a villanyoszlopra, 1,97%-a kéményre, 0,39%-a háztetőre, 0,39%-a

csűrre/istállóra, 1,97%-a fára és 2,36%-a villanyoszlopra kihelyezett állványra épült.

Az ország más térségeihez hasonlóan, a gólyák Moldvában is egyre nagyobb számban és nagy előszeretettel költenek villanyoszlopon. Ez a tendencia évről évre egyre kifejezettebbé válik. Ugyanakkor öröndetes tény, hogy 1996-tól kezdődően az Electrica S.A. áramszolgáltató vállalat felkarolta azt a kezdeményezést, hogy a villanyoszlopokra különféle típusú állványok és kosarak kerüljenek.

Az általunk 2007-ben ellenőrzött 255 fészből, mintegy 181 volt költőpárak által-, míg 14 magányos madarak által foglalt. 10 fészek üresen állt, 49 fészek esetében rendelkezünk hiányos adatokkal, egy fészket pedig megsemmisítettek.

Ami a költőpárokat illeti, 149 sikeresen nevelt fiókát, 14 párnak nem lettek fiókái és 18 pár esetében a fiókák száma nem volt lejegyezve. Így, a 181 költőpárból 149 volt sikeres, melyek összesen 408 fiókát repítettek ki, ebből egyik pár 6 fiókát nevelt.

A költési paraméter értékei JZa és JZm (lásd lennebb) 2,28 illetve 2,74 voltak, ami egy stabil állományra utal (a szükséges minimum értékek 2,0 illetve 2,5), a fióka nélküli párok (HPo) aránya pedig 7,69% volt.

Következtetésként elmondhatjuk, hogy „A Fehér gólya Monitorizálása Moldvában” néven futó felmérési program 2007-es évi eredménye nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a faj moldvai elterjedését jobban megismerjük. A felmérés során 115 új, mindeddig nem vizsgált település leellenőrzésére került sor, ami a moldvai települések 39,52%-át, a romániai települések 5,45%-át jelenti. A 115 településen összesen 213 gólyafészket azonosítottunk

be, ami a Moldvában ismert fészkek 41,44%-a, a romániai fészkek 4,60%-át képezi.

A program ugyanakkor hasznosnak bizonyult abból a szempontból is, hogy rámutatott az ország bizonyos részeiről hiányzó fészkelési adatokra. A szóban forgó régiót tekintve, a közeljövőben - minden valószínűség szerint - az ismert fészkek száma növekedni fog, hiszen további felméréseket tervezünk.

Ami a program korábban is említett nevelési oldalát illeti, minden önkéntesünk és potenciális önkéntesünk informatív és népszerűsítő jellegű kiadványokat kapott, melynek segítségével a helyi közösségeket is bevonhattuk a hatékony munkába.

A hazai állomány nagyságának, elterjedésének és dinamikájának jobb megismerése egy hatékonyabb, országos szintű védelmi stratégia kidolgozásának az alapja.

Az egyes állományok pontos ismerete és rendszeres nyomon követése időben tájékoztat bennünket az illető terület veszélyeztető tényezőiről és arról, hogy egy adott állományon belül milyen változások következnek be. Csupán ezen adatok birtokában tudunk hatékony védelmi övintézkedéseket kidolgozni (Samusenko 2000, saját megfigyelések).

Szeretnénk megköszönni az önkénteseknek a felmérésben nyújtott segítségüket: Bolboacă Lucian, Ștefan Andrei, Grădinaru Veronica és Zenovei Gentilia, azoknak akik adatokat küldtek be: Apopei Andreea Elena, Averescu Despina, Bitică Geanina Diana, Bolboacă Lucian Eugen, Bucșă Cristina, Buraciuc Florin, Burca Ionel, Chifan Vasile, Clipa Petrică, Clipa Valentin, Cozma Manuela, Esanu Tatiana, Gal Pal Ștefan,

Megye	Települések száma	H	HPa	HPm	HPo	HPx	HE	uH	HX	JZG	JZa	JZm	Oszlop %	Oszlop alvánnyal %	Kémény %	Háztető %	Csűr/Istálló %	Fa %	Egyéb %
Bacău	3	4	0	0	0	0	0	0	4	0	0	0	100	0	0	0	0	0	0
Botoșani	17	23	12	10	1	1	0	1	10	27	2,25	2,70	100	0	0	0	0	0	0
Galați	7	7	4	4	0	2	0	0	3	3	0,75	0,75	42,85	0	0	0	0	57,15	0
Iași	20	25	15	7	3	5	0	3	6	20	1,33	2,85	96	4	0	0	0	0	0
Neamț	36	59	33	29	2	2	2	1	23	70	2,12	2,41	89,83	6,77	1,70	0	0	1,70	0
Suceava	52	130	111	96	7	8	11	5	3	275	2,47	2,86	94,62	0,77	3,07	0,77	0,77	0	0
Vaslui	5	5	4	3	1	0	1	0	0	8	2	2,66	100	0	0	0	0	0	0
Vrancea	1	1	1	1	0	0	0	0	0	3	3	3	100	0	0	0	0	0	0
Össz.	142	255	181	151	14	18	14	10	49	408	2,28	2,74	92,95	2,35	1,96	0,39	0,39	1,96	0

Nemzetközi rövidítések:

H – fészkek száma; HPa – párok száma; HPm – fiókák száma; HPo – fiókák száma; HPx – párok száma; HE – magányos madarak száma; uH – nem foglalt fészkek száma; HX – fészkek, melyekről nem tudtuk megállapítani, hogy foglaltak vagy sem; JZG – fiókák száma; JZa = JZG/HPa; JZm = JZG/HPm.

2002. december 1-jén, a Székudvar melletti (Arad megye) halastavaknál Daróczy J. Sz. és Gyékény G., majd kevéssel később Botos A. és Nagy A. egy öreg tollazatú dolmányos sirályt (*Larus marinus*) észleltek, mely sztyeppi sirályok (*L. cachimans*) társaságában tartózkodott. Úgy az üő, mint a repülő madárról igen részletes leírás készült.

A faj egy másik előfordulási adata 2006. június 24-ről származik, amikor Kis R. B., Kovács I. és Papp T. a Fálticeni -i tavakon (Suceava megye) észleltek egy második éves madarat. A faj meglehetősen ritkának számít hazánkban, és tudásunk szerint tíznél kevesebb bizonyított adattal rendelkezik.

D.J.Sz., K.I. ■

A vörös kányát (*Milvus milvus*) hazánkban átvonuló valamint ritka fészkelő fajként tartják számon, azonban az utóbbi évtizedben a faj költése nem kapott megerősítést. Az utóbbi időszakban a faj inkább ritka, alkalmi vendégnek, mintsem költőfajnak tekinthető. Az elmúlt években csupán néhány megfigyelésről van tudásunk. Ezek közül a következőket említenénk meg: 2005. április 28 -án Kelemen A. M. Marosvásárhely felett figyelte meg a faj egy példányát, míg Hegyeli Zs., Kovács Z. Cs. és Sugár Sz. 2007. május 5-én egy második éves madarat láttak Torda város és a hasadék között (Kolozs megye). Ez utóbbi madárról felvétel is készült. H.Zs., K.A.M. ■

A szalakóta (*Coracias garrulus*) Erdély belső részén való megjelenése nagyon ritkának tekinthető. Erre utalnak a fajra vonatkozó, igencsak szórt és ritka megfigyelési adatok is. Az utóbbi periódusból a következő három adatot említenénk meg: 2001. szeptember 3-án Kovács S. észlelt egy példányt Illyefalván (Kovácszina megye), 2006. május 18-án 1 ad. példányt látott Daróczy J. Sz., Sos T. és Zeitz R. Szászkezd (Maros megye) határában; 2007. augusztus 14-én egy fiatal madarat észlelt Hegyeli Zs. Kovásznán.

D.J.Sz., H.Zs. ■

Grădinariu Veronica, Haidău Amfimon, Huțanu Cătălin, Joltea Costică, Manolache Ovidiu, Marin Roxana, Palamiuc Lavinia, Pintilescu Ilie, Pocora Irina Elena, Prelipcean Dragoș, Puică Alexandru, Puiu Gelu, Ruscan Ioan, Seserman Gheorghe, Ștefan Andrei, Stoleriu Radu, Strugariu Alexandru, Teleagă Dumitru, Trandafir Ioan, Țuca Ionel és Vlăisan Gheorghe.

Különösképpen szeretnénk megköszönni a Neamț megyei Környezetvédelmi Hivatalnak és a Suceava megyei Erdészeti Hivatalnak a segítségét.

Adatainkat elküldtük az országos fehér gólya felmérési program koordinátorának, Kósa Ferencnek (www.ciconia.ro) is.

A 2008-as év folyamán, a nyolc moldvai megyére vonatkozó felmérést folytatni fogjuk, ezért szeretnénk mindenkit felkérni, hogy amennyiben rendelkezik gólyafészkekre vonatkozó információkkal (település neve, utcánév, házszám, stb.) vagy a fészkek pontos helyével kapcsolatos adatokról (ország, háztető, csűr, fa, stb.), értesítsen bennünket a ciconia.moldova@gmail.com vagy a bios.office@gmail.com címeiken. Az említett címekre bármilyen más, gólyával kapcsolatos adatot is szívesen fogadunk.

A moldvai gólyák felméréseivel

kapcsolatos teljes anyagot a Bios Csoport honlapján (www.bios.uv.ro) tekinthetik meg, melyen nem csupán a 2007-es felmérés eredményei, hanem a 2004 - 2007 közötti periódusban gyűjtött adatok elemzése és kiértékelése is megtalálható. ■

• **Kósa, K., Demeter, L., Papp, T., Philippi, F., Lutsch, H.J. and György, K. (2002):** Distribution, population size and dynamics of the white stork (*Ciconia ciconia L.*) in the upper and middle Olt River basin (Romania), TISCIA monograph series, volume 6, 205 – 234

• **Samusenko, I. (2000):** FINAL REPORT "Preservation of White Stork (*Ciconia ciconia L.*) population in Belarusian Polessia", MAB Young Scientist Research Project, Minsk, 2000

• **Schulz, H. (1998):** *Ciconia ciconia* White Stork – Birds of the Western Palearctic Update, 2: 69–105

• **Tucker, G. M., Dixon, J. (1997):** Agricultural and grassland habitats. In: G. M. Tucker and M. I. Evans (Eds.) (1997): Habitats for birds in Europe: a conservation strategy for the wider environment, Birdlife conservation series No. 6. Cambridge: BirdLife International, 267-325

• **Tucker, G., Sanudo, P. F., Sastrei, P., Rebollo, J. C., Guillen, D. F. and Wascher, D. M. (2000):** Environmental systems-Biodiversity. In: D. M. Wascher (Ed.) (2000): Agri-environmental indicators for sustainable agriculture in Europe, Tilburg: European Centre for Nature Conservation (ECNC technical report series), 97-146

Öreg fehér gólya • Fotó: Daróczy J. Szilárd

A Iași megyei herpetofauna összetételének és elterjedésének vizsgálata: előzetes adatok

Alexandru Strugariu
Cristina M. Pușcașu
Mihail V. Huțuleac-Volosciuc
Teodor Bugeac

A moldvai kétéltű- és hüllőfauna földrajzi elterjedése jelenleg sem nagyon ismert. Hasonló a helyzet Iași megyében is: herpetológiai viszonyainak legteljesebb képe még mindig - a 60-as években Romániában megjelent - Fauna kötetekben fellelhető jelzésekkel rajzolódik ki. A későbbiekben több munka is bővítette ezt az ismerethalmazt, bár átfogó kutatás nem irányult a megye területére. A fajvédelem megvalósításának elengedhetetlen feltétele a fajok elterjedésének ismerete, ami hozzásegít az értékeesebb területek elhatárolásához. A munka fontosságát növeli, hogy a kutatók fajok nagyrésztben sebezhető, végveszélyben vagy kihalófélben levő kétéltű- és hüllőfajok. 2007-ben, a hiányokat pótolandó, az egész megyét érintő kutatást indítottunk el, amelynek célja a kétéltű- és hüllőfauna összetételének és elterjedésének feltérképezése volt. Kutatásunk elsősorban a megye sztyeppeinek, erdős és nedves területeinek átvizsgálását tűzte ki célul. A kiszállások március-november közötti időszakban történtek, auttóval vagy vonattal. A vizsgált élőhelyek egésze természetes élőhely volt és kevés emberi behatást árultak el. A felmérés módszereiként a közkedvelt vizuális, auditív és kevert transzekteket választottuk. A legrövidebb 500 m, míg a leghosszabb transzekt 15 km-t is elért. A transzekteket több ízben is bejártuk. Az állatok nagyrészt befogás nélkül azonosítottuk, azonban a kétéltűeket esetenként hálózásal, míg a viperákat herpetológiai

horoggal kellett befognunk. A befogott egyedeket, meghatározás és fényképezés után, szabadon engedjük. A terepi kiszállások befejezése után minden faj esetében elterjedési térképeket készítettünk és összesítettük azon helységeket, amelyek közelében a fajokat felleltük. Ugyanakkor, minden fajra egy helyi veszélyeztetettségi státuszt határoztunk meg. Ennek meghatározásakor az azonosított lelőhelyek számát, ezeken belül a fajok relatív abundenciáját és a fajnak alkalmas élőhelyek ritkaságát vettük figyelembe. Előzetes adataink 13 kétéltű- és 9 hüllőfaj jelenlétét bizonyítják a megye területén (lásd táblázat). Két darab kétéltű hibridalakot is jelzünk a megyében.

A foltos szalamandrárt (*Salamandra salamandra*) először jelezük a megye területéről. Azért számít értékes adatnak, mert a faj Szerettől keletre még nem volt jelezve, ezáltal pedig a faj össz elterjedésének határvonalát keletre toltuk.

A tarajos gőtét (*Triturus cristatus*) és a pettyes gőtét (*Lissotriton vulgaris*) különböző vízi élőhelyekről, a megye más-más részeiről jelezzük. A fajok kevés egyedszámmal jelennek meg ezeken az élőhelyeken; a tarajos gőte a ritkábbik faj.

A barna ásóbéka (*Pelobates fuscus*) gyakran megfigyelhető a megfelelő minőségű, de kisszámú élőhelyeken. A fajt főleg éjszaka azonosítottuk, leszámítva a párzási időszakot, amikor a kisebb időszakos tavakban és az öntözési árkokban egész nap megfigyelhe-

Rövid hírek

A fakó rétihéja (*Circus macrourus*) egyedeivel Dobruzsza területén szinte minden évszakban találkozhatunk, az ország más területein azonban ritkának tekinthető faj. Az Erdélyből származó adatok igencsak rendszeresek és úgy tűnik, a faj ritkább, mint az ország keleti és déli részén. A következő, fajra vonatkozó adatokat szeretnénk megemlíteni: 2006. május 11-én egy öreg tojó madarat észlelt Daróczi J. Sz., Deák A., Papp T. és Zeitz R. Moldvában, Strunga (Iași megye) település határában. A másik adat Erdélyből, Maros megyéből származik, ahol hegyvidéken (Kelemen havasok), az „Istenszékén” 2007. április 9-én figyelt meg Kis R. B. és Kovács I. egy vonuló öreg tojó madarat.

K.I., D.J.Sz. ■

2006. október 29-én Kis R. B., Kovács I., Nagy A. és Papp T. egy 960 egyeddel számlált aranylile (*Pluvialis apricaria*) csapatot észleltek a Suceava megyei Șomuz víztározónál. Érdemesnek találjuk ezen megfigyelés leközlését, mert ismereteink szerint a faj legnagyobb egyedszámban való előfordulási adatának tekinthető. Két másik, jelentősebb nagyságú csapatról van tudomásunk az ország nyugati feléből. A székudvari (Arad megye) halastavaknál, 2002. december 1-jén Daróczi J. Sz. és Gyékény G. egy 389 példányból álló csapatot észlelt. A másik adat egy Kismajtény (Szatmár megye) melletti szántón, Botos A., Daróczi J. Sz. és Nagy A. által 2007. március 18-án megfigyelt, körülbelül 370 példányt számláló csapatra vonatkozik.

K.I., D.J.Sz., N.A. ■

A sárszalonna (*Gallinago gallinago*) hazánk területén való költésére vonatkozóan igen kevés ismeretünk van. A faj néhány ismert költőterülete Erdélyben és az ország nyugati részén található. A 2002-ben megjelent romániai költőatlasz Moldva területéről csupán egy pontot említ a faj valószínűsített költésére vonatkozóan, Iași megyéből.

2006. június 22 és 23-án, Kis R. B., Kovács I. és Papp T. a Neamț megyei Negritești és Gosmani települések között elterülő nedves legelők fölött, 8-10 nászrepülő példányt figyeltek meg. Ezzel a megfigyeléssel a faj költése országunk keleti felében is megerősítést kapott.

K.I., P.T. ■

tövé válik. Kedvelt élőhelyei: mezőgazdasági területek és homokos talajú élőhelyek.

A barna varangy (*Bufo bufo*) és a zöld varangy (*B. viridis*) különböző elterjedési mintát mutat. Míg a barna varangy ritkább és a megye északi és déli erdős részeire korlátozódik, addig a zöld varangy általánosan elterjedt és az emberlakta területeken is nagy számban megjelenik.

A vöröshasú unka (*Bombina bombina*) és a sárgahasú unka (*B. variegata*) közönséges fajnak számít a megfelelő élőhelyeken. A vöröshasú unka alacsony fekvésű, vizes élőhelyeken jelenik meg, míg a sárgahasú unka a magasabb fekvésű, időszakos élőhelyeken gyakori. A Bárnova-i erdős hegység tövében, két élőhelyen, a két faj hibridjét is felfedeztük, ami ugyancsak új adatot jelent a megyének.

A leveli béka (*Hyla arborea*) rendszeresen megfigyelhető, közönséges és helyenként gyakori faj.

A zöld békák csoportja (*Pelophylax esculentus* komplex) gyakori eleme a megye herpetofaunájának, a legtöbb vizes élőhelyen megtalálható. Közülük a legelterjedtebb és a leggyakoribb faj a nagy tavi béka (*P. ridibundus*), amit a hibrid kecskebéka követ (*P. kl. esculentus*), legvégül pedig a kis tavi béka (*P. lessonae*). Az első két forma nem veszélyeztetett, a kis tavi béka helyzetének felbecslésére további kutatásokat tervezünk.

Az erdei béka (*Rana dalmatina*) és a gyepi béka (*R. temporaria*) közönségesnek mondható a megye északi és déli erdős területein. Mivel a fajok elterjedése ezekhez az élőhelyekhez kötött, az utolsó évekbeli aszály pedig negatívan befolyásolta a megfelelő szaporodási helyek minőségét, a fajt sebezhetőnek tekintjük.

A mocsári teknős (*Emys orbicularis*) széles elterjedésű faj

1. táblázat

Összesítve a helységek száma, ahol a különböző fajokat megfigyeltük és a vélt, helyi veszélyeztetettség státuszuk (Loc. T. – össz helységszám, ahol a fajt megfigyeltük. Loc. N. – új helységek, ahol igazoltuk a faj jelenlétét. DD – hiányos adat, LC – nem veszélyeztetett, NT – mérsékelten veszélyeztetett, VU – sebezhető, EN – végveszélyben, CR – kihalófélben)

Faj	Loc. T.	Loc. N.	Státusz
<i>S. salamandra</i>	2	2	EN
<i>L. vulgaris</i>	25	19	NT
<i>T. cristatus</i>	12	6	VU
<i>P. fuscus</i>	9	2	DD
<i>B. bombina</i>	40	29	NT
<i>B. variegata</i>	11	10	NT
<i>H. arborea</i>	46	36	LC
<i>B. bufo</i>	13	10	VU
<i>B. viridis</i>	31	26	LC
<i>P. ridibundus</i>	56	37	LC
<i>P. kl. esculentus</i>	30	18	LC
<i>P. lessonae</i>	9	2	DD
<i>R. dalmatina</i>	17	12	VU
<i>R. temporaria</i>	14	11	VU
<i>E. orbicularis</i>	16	13	VU
<i>A. fragilis</i>	15	12	VU
<i>L. agilis</i>	51	44	LC
<i>L. viridis</i>	36	30	LC
<i>N. natrix</i>	59	54	LC
<i>C. austriaca</i>	21	15	VU
<i>Z. longissimus</i>	2	2	CR
<i>V. berus</i>	11	7	EN
<i>V. ursinii</i>	5	1	CR

Iași megyében. Gyakori az alacsony fekvésű vizes élőhelyeken, de néha időszakos, erdős élőhelyeken is megtalálható. A faj veszélyeztetett a gyakori begyűjtés miatt, főleg Iași-ban, ahol bizonyos élőhelyeken tervszerűen vadásznak rá. Az áruba bocsátott egyedeket főleg a turisták vásárolják meg.

A törékeny gyík (*Anguis fragilis*) az erdei és a gyepi békához ha-

sonló elterjedési mintát mutat.

A mezei gyík (*Lacerta agilis*) és a zöld gyík (*L. viridis*) közönséges és széles elterjedésű faj Iași megyében. E két faj, ritkán, azonos élőhelyeken is megtalálható. Míg azonban a zöld gyík a déli fekvésű, fás és bokros lejtős oldalakat kedveli, a mezei gyík alacsonyabb fekvésű élőhelyeken jelenik meg, általában egy vízfolyás közelében.

Vipera ursinii • Fotó: Alexandru Strugariu

Általánosan nézve, egyik faj sem tűnik veszélyeztetettnak.

A vízisikló (*Natrix natrix*) is közönséges és széles elterjedésű faj a megyében. Helyenként gyakorinak is mondható. Habár nagy számban közúti balesetek vagy emberi agresszivitás áldozatai, a faj nem veszélyeztetett.

A rézsikló (*Coronella austriaca*) széles elterjedésű faj, különböző élőhelyeken volt azonosítva, de leggyakrabban a megye déli erdős részein találkozunk vele. A vizsgált területeken a faj kis egyedszámban jelentkezik, ezért a fajt sebezhetőnek véljük. Státuszának pontos meghatározásához további kiegészítő módszereket (pl. mesterséges rejtékhelyek használata) kell alkalmazni.

Az erdei sikló (*Zamenis longissimus*) ritka a vizsgált területen. Csak két élőhelyen, a terület déli részén azonosítottuk (a Bârnova-i erdős hegység tövében).

A keresztcs vipera (*Vipera berus*) elterjedési területe a déli erdős élőhelyekre korlátozódik. Ezen a részen a faj gyakorinak mondható.

Orsini viperája (*V. ursinii*) Európa egyik legritkább kígyófaja. A moldvai sztyepei viperát (*V. ursinii moldavica*) Iași megyében 5

helységről jelezték, ezek közül csak négyben maradt fent. Az alfajt újraigazoltuk erről a 4 lelőhelyről, és egy újat is jelzünk, újabb élőhelyről, Täutești helység mellől. A faj fennmaradása érdekében, ismerve a faj védelmi státuszát, sürgős védelmi intézkedéseket kell hozni az élőhelyek megvédéséhez.

Iași megyében további két fajt jeleznek a herpetológiai munkák, amelyek visszaigazolására nem sikerült adatot gyűjtenünk. Ismerve a kárpáti göte (*L. montandoni*) jelenlegi elterjedését és ökológiai követelményeit, véleményünk szerint az előzetes jelzés téves meghatározáson alapszik.

A foltos sikló (*Elaphe sauromates*) első és egyetlen jelzése a megyéből a XX. század elejéről származik. A faj jelenlétét a megye területén még lehetségesnek tartjuk.

Ezúton szeretnénk köszönetet mondani azoknak, akik segítettek a felmérés idején (Sahlean, T., Gherghel, I., Mizeruş, A., Nicoară, A., Zamfirescu, Ş. és Krecsák, L.). Ugyanakkor köszönjük a Milvus Csoport Egyesületnek a felmérés részleges támogatását. A cikk egyik szerzője, Alexandru Strugariu, Milvus-ösztöndíjban részesült.

A felmérés a következő években is folytatódik.

Rövid hírek

A Săcele-t Gura Dogrogei-jal (Constanța megye) összekötő úton, 2007. szeptember 2-án, Petrencu L. egy 42 madárból álló, laza ugartyúk (*Burhinus oedicnemus*) csapatot észlelt. Mivel a térségben sokféle költenek ugartyúkok, feltételezzük, hogy ezek a madarak verődtek össze a vonulást megelőző időszakra, ezen az igencsak jó táplálkozó - és biztonságot nyújtó területen.

P.L. ■

2008. február 12-én, Baltag E. és Bolboacă L. a Hălăceni-i (Iași megye) víztározón, egy téli ruhás füles vöcsököt (*Podiceps auritus*) figyeltek meg barátrécék (*Aythya ferina*) társaságában. A madárról bizonyító felvétel is készült. Bár vannak ismereteink a faj néhány moldvai előfordulásáról, e vöcsökfaj ebben a régióban is ritka téli vendégnek tekinthető. A nap másik érdekessége egy vörösnakú lúd (*Branta ruficollis*) megfigyelése volt, mely szintén ritka vendég e térségben; utolsó megfigyelési adata 2006-ból származik Vlădeni (Iași megye) mellől, ahol 6 átrepülő példányt észleltünk.

B.E. ■

2008. február 17-én, Hegyeli Zs. a Tordai-hasadék mellett egy 17 egyedű számlálót, a balkáni alfajhoz tartozó havasi fülespacsirtát (*Eremophila alpestris balcanica*) figyelt meg. A megfigyelés érdekessége, hogy a téli időszakban nálunk elsősorban az északi alfaj (*E. a. flava*) egyedeinek megjelenésére számíthatunk, mivel a hazánkban költő alfaj télen az alacsonyabb régiókba vagy délebbre húzódik.

H.Zs. ■

A 2008. február közepe táján jelentkezett hideghullám és a szállingózó hó, újabb nyomozásra sarkallt bennünket. Kun Csaba társaságában, a Bisztra völgyében levő (Maros megye) farkasok után nyomoztunk, a Kelemen havasok legnyugatibb részén elterülő bokros legelőn. A vékony hóréteg már helyenként

folytatás a 11. oldalon

Új taxonómiai változások a hüllők (Reptilia) családjában

Sos Tibor

Az előző lapszámban megjelent rövid összefoglalás folytatásaként, amely a kétéltűek (*Amphibia*) családjában történt taxonómiai változásokat tárgyalta, jelen munkában a hüllők családjában fellépő hasonló változásokat próbálom felvázolni. Az új taxonómiai egységek időben való helytállására ugyanaz érvényes, amit már előzőleg is állítottam: a genetikai kutatások virágzása további változásokat jelez.

A görög teknős (*Testudo hermanni*) esetében számos kutatás újabb rendszerezési kategóriát próbált felállítani. A faj új nembe való helyezését (*Eurotestudo* vagy *Agrionemys*) célzó korábbi munkák, további kutatások nem vagy csak részben támogatják ezt a próbálkozást. A probléma tehát még megoldásra vár. A Romániában élő alfaj (*T. h. boettgeri*) genetikailag jól elhatárolódó. Az alfaj faji rangra való emelését is javasolták már, de végső döntés itt sem született még. E teknősfaj pontos romániai elterjedését továbbra is homály fedi: dél-dobruzsai előfordulásának határai még ismeretlenek.

A mór teknőst (*T. graeca*) az utóbbi időben faj-komplexumként tárgyalják. Számos alfaj és faj leírását szorgalmazták már, de a genetikai kutatások nem támasztják alá ezt a rendszertani sokféleséget. A romániai alfaj (*T. g. iberica*) genetikai háttere jól meghatározott, és junior szinonimiaként a *Testudo iberica* racovitzaei (Călinescu, 1931) nevet ajánlják.

A mocsári teknős (*Emys orbicularis*) esetében több genetikai vonalat írtak le. Romániában két ilyen vonal találkozhat, de a pontos elterjedés még ismeretlen. A Fekete-tenger melletti területek (most rész-

ben elöntött területek) képezték, vélhetőleg, a faj egyik jégkorszaki refugiumát.

A sivatagi gyík (*Eremias arguta*), tudomásom szerint, most kerül genetikai vizsgálat alá. A romániai alfaj (*E. a. deserti*) nagyban veszélyeztetett, a már épülő vagy ezután építendő turisztikai és egyéb létesítmények miatt. Az alfaj elterjedési területe a Fekete-tenger partsávjában húzódik végig, sokszor 50 m-nél is kisebb szélességű sávban. E faj dél-moldvai előfordulása újra bizonyítást nyert. A zöld gyíkot (*Lacerta viridis*) egy nyugati (*L. bilineata*) és egy keleti (korábbi név) fajra osztották. A nálunk élő *L. viridis* alfajai (*L. v. viridis* és *L. v. meridionalis*) genetikai bizonyítást nyertek. Elterjedésük nem tisztázott, mivel - sajnos - a jelen kutatások nem tulajdonítottak jelentőséget az alfaji státusznak, amit azonban a fajvédelem szempontjából fontos lenne ismerni. Az óriás zöld gyík (*L. trilineata*) genetikai háttere még nem ismert. Romániában a *L. t. dobrogica* alfaj él, elterjedése ennek sem tisztázott. Dobruzdza „virágzása” a fajt szigetszerű élőhelyekre szorította vissza. A fűregyík (*L. agilis agilis*) alfaját két alfajra próbálták szétválasztani, bár genetikailag ezt nem igazolták még. Eszerint, a romániai, Kárpátokon belüli alfaj a *L. a. argus* alfajhoz tartozna. A Kárpátokon kívüli alfaj a *L. a. chersonensis*. Azonban a *L. a. agilis* és *L. a. chersonensis* forma genetikailag különbözik. A tengerparti forma (amelyet *L. a. euxinica*-ként írtak le) státusza még nem tisztá-

zott, bár a *L. a. chersonensis*-hez tartozónak vélik. Az eleve szülő gyík (*Zootoca vivipara*) új, külön nemet kapott. Több genetikai vonalat fedeztek fel az adott formában, és két ilyen különböző vonal a tojásrakó formával esik egybe. A romániai, vizsgált egyedek a keleti eleve szülő vonalhoz tartoznak, amelynek – próbálkozásként - a *Z. v. sachalensis* (Pereleshin & Terentjev, 1963) nevet javasolták. A fali gyíknak (*Podarcis muralis*) Romániában két másik alfaját, formáját is jelezték (*P. muralis aff. maculiventris* Werner, 1891, *P. m. albanica* Bolkey 1919), de ezek státusza még nem kutatott. A homoki gyíknak hímnemű, nem-neve (*Podarcis*) változást okozott a fajnévben: taurica-ból lett tauricus. A régi gyík is új nem-nevet kapott a régi *Lacerta* helyett, és pedig a *Darevskia*-t. A romániai alfaj (*D. p. pontica*) faji rangra való emelését is javasolták, bár mindeddig eredménytelenül. A pannongyík Romániában élő alfaja az *Ablepharus kitaibelii stepaneki*. Újabb szerb-ai kutatások, az előbbi alfaj és a *A. k. kitaibelii* alfaj átmeneti alakját írták le, a román határ melletti területeken. Tehát feltételezhető a forma előfordulása Romániában is. Hazánkban a törékeny gyík két alfaját jelezték: az *Anguis fragilis fragilis* és az *A. f. colchicus* alfaját. Az előzőt csak a Bihar hegységben jelzik. Az alfajok genetikai háttere még nem tisztázott.

A homoki boa (*Eryx jaculus turcicus*) romániai előfordulására nincsenek újabb adatok.

Új névre hallgat az a fiatal haragos síkló (*Dolichophis caspius*) • Fotó: Sos Tibor

A haragos sikló korábbi alfaját (*Coluber jugularis caspius*) faji rangra emelték és új nembe helyezték. Jelenlegi neve *Dolichophis caspius*. A négyszalagos sikló romániai alfaja (*Elaphe quatuorlineata sauromates*) hasonlóan faji rangot kapott, így *Elaphe sauromates* névre hallgat. Az erdei sikló ugyancsak új nembe (a korábbi *Elaphe*-ből) a *Zamenis*-be került, és ebből kifolyólag a fajnév is változott (*longissima*-ból *longissimus*-ba).

A vízi sikló (*Natrix natrix*) alfajainak száma még mindig bizonytalan. A Románia déli részén megjelenő két csíkos változat (*N. n. persa*) helyzete még nem tisztázott. A kockás siklóknak (*N. tessellata*), melyet monofiletikus csoportnak tartottak (nem volt alfaja leírva), az újabb kutatások során több genetikai csoportját írták le. Tehát további

változások várhatóak. A romániai forma az európai csoporthoz tartozik. A rézsikló (*Coronella austriaca*) még nem került tüzetesebb vizsgálat alá. A parlagi vipera (*Vipera ursinii*) Erdélyből kihaltnak vélt, rákosi viperának nevezett alfaját (*V. u. rakosiensis*) nemrég újra felfedezték a térségben. A Iași környéki és a Duna-deltai formát moldvai parlagi viperának (*V. u. moldavica*) írták le. A keresztes vipera (*V. berus*) is több genetikai csoportba tömörül. Eszerint, a romániai forma az északi csoport kárpáti alcsoportjába tartozik. Egy újabb viperaformát nemrég igazoltak a Keleti-Kárpátokból (*V. b. nikolskii* vagy *V. nikolskii*).

A romániai homoki viperának mindkét alfaja (*V. ammodytes ammodytes* és *V. a. montandoni*) genetikai igazolást nyert.

Régi taxon/név	Új taxon/név
<i>Lacerta vivipara</i>	<i>Zootoca vivipara</i>
<i>Lacerta muralis</i>	<i>Podarcis muralis</i>
<i>Lacerta taurica</i>	<i>Podarcis tauricus</i>
<i>Lacerta praticola</i>	<i>Darevskia praticola</i>
<i>Coluber jugularis caspius</i>	<i>Dolichophis caspius</i>
<i>Elaphe quatuorlineata sauromates</i>	<i>Elaphe sauromates</i>
<i>Elaphe longissima</i>	<i>Zamenis longissimus</i>

Mindennapi Madarak Monitoringja

A 2006-ban indult, általános madármonitorizáló program fő célja a romániai közönséges és széles körben elterjedt madarak állományváltozásainak nyomon követése. A programot közösen végzi a Román Madártani Egyesület, a Milvus Csoport Madártani és Természetvédelmi Egyesület és BBTE Biológia és Geológia Kara. Eddig 124 résztvevő jelentkezett, akik 138 felmérő-négyzetben fognak megfigyeléseket végezni.

Továbbra is várjuk olyan személyek jelentkezését, akik megbízhatóan felismerik a romániai közönséges madárfajokat és hajlandóak évente két napot terepen tölteni.

A részletekért látogassák meg a <http://monitoring.sor.ro> honlapot.

Rövid hírek

folytatás a 9. oldalról

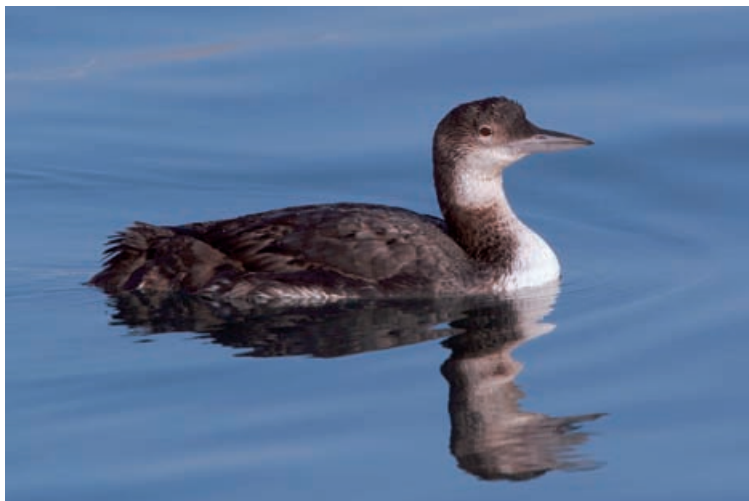
foltozásokban eltűnt, de a hideg szél továbbra is jóval fagyponthoz tartotta a vidéket. A Bisztra első jelentősebb, jobb oldali mellékpatakának, a Macska (Mátei) patak völgyének gerincen túli átellenében, terül el a Macska-legelő. Ennek felső végén egy kis forrás található, melyet a juhászok vesszőkkel kerítettek el a legelő jószágok előtt. Vize jelenleg környezeténél melegebb, enyhén eutrofizálódó csermelyként szeli ketté a patanyomokkal lyuggatott legelőt. A forrás legfennebb 2-4 vedernyi befogadóképességű, az aljzatot avarlevelek borítják, valamint víz alá került fűnemű növények. Figyelmünknek néhány, 2,5 centiméter testhosszúságú, aljzaton meghúzódó foltos szalamandra (*Salamandra salamandra*) lárvá keltette fel. Anélkül, hogy különösebben szemügyre vettük volna a vizet, egyszerre három lárvát sikerült megpillantanunk, majd az aljzaton fekvő leveleket megmozgatva, további egyedek kerültek elő. Az általunk óvatosan becsült egyedszám 10 példány körülire tehető, de feltételezzük, hogy a csermely mélyebb részein, patanyomokban, még jónéhány példány tartózkodhatott. A foltos szalamandra lárvái – általában - viszonylag gyorsan növekednek, és a nyár folyamán - ősz elején átalakulnak. A jelenlegieknél jóval nagyobb méretű lárvákat találtunk egy hasonló adottságú hegyi patakban, 2007. június-július hónapjaiban, ami alapján azt feltételezzük, hogy a nőstény az ősz folyamán szülhette meg őket. Elképzelhető, hogy mindez a tavalyi évről jellemző, szélsőséges időjárási viszonyokkal magyarázható.

K.A. ■

volt a testoldal alsó felének világos része.”

Visszatérve a hazai vonatkozású korábbi megfigyelésekhez, az irodalmi adatok között további számos publikációt találunk, melyekben valamely szinten említést tesznek a fajról. Sokszor azonban nem dönthető el teljes bizonyossággal, hogy az adott megfigyelés vagy gyűjtött példány melyik, korábban lepublikált adatot hivatott idézni. Számos más munka csak egyszerűen említi a fajt, anélkül, hogy bármiféle irodalmi hivatkozást is közzétenne, illetve nem tulajdonít különösebb figyelmet annak, hogy a fajnak milyen státusza van hazánkban. Erre vonatkozó példaként megemlíteném a Trifonof P. által közölt cikket (A Fogarasi-medence duzzasztott tavai, mint jövőbeni fontos madárvédelmi területek), melyben a szerző a következőket írja, csupán említés szintjén: “A Gaviiforme rendjébe tartozó fajok közül, téli időszakban elszigetelt példányait észleltem a Gavia arctica-nak, a *Gavia stellata*-nak és a *Gavia immer*-nek”. És természetesen nem esik szó a megfigyelések időpontjairól, még legalább év szintjén sem.

Téli tollazatú jeges búvár - Fotó: Tom Grey ©

Olyan irodalmi adatokról is van tudomásom, melyek egy részét sajnos nem sikerült beszerezniem, és talán rejtegethetnek a fajra nézve értékes információkat. Itt elsősorban a Dobay L. (1929) Néhány szó a Perjámoson elejtett búvárokról című, a Vadász Újságban megjelent munkáját említeném meg.

Szomorú tény, hogy hazánkban még a mai napig sem létezik egy hivatalosan elfogadott Nomenclátor Elbíráló Bizottság, mely a Románia területén régen és újonnan előfordult, ritka vagy kérdéses madárfajok megfigyelési adatait lenne hivatott elbírálni. Ennek hiányában, a jeges búvárhoz hasonló státuszú (és jóval gyakoribb) madárfajok történelmi - hiteles vagy kevésbé hiteles - adatai továbbra is meglehetősen zavarosak lesznek.

A faj hazánk területén való bizonyított előfordulási adatainak száma tehát csakis szubjektív módon ítéltető meg. Következésképpen elmondhatjuk, hogy a fentebb felsorolt 17 megfigyelésből (beleértve a gyűjtött példányokat is), mindössze 5 tekinthető hitelesnek, 5 nem kellőképpen dokumentáltak és 7 igencsak hiányosan dokumentáltak.

Hálás köszönettel tartozom Adam Costică-nak, Kelemen A. Mártonnak és Szombath Zoltánnak az adatok beszerzésében, valamint Ujvári Timeának a fordításban nyújtott segítségéért. ■

Megjegyzés. Az egyes forrásokban a következő, e fajra vonatkozó tudományos elnevezésekkel találkozhatunk: *Colymbus maximus* CLUS.; *Colymbus torquatus* BRÜNN.; *Colymbus immer* BRÜNN.; *Colymbus glacialis* L.; *Eudytes glacialis* ILL.; *Colymbus hyemalis* BR.; *Colymbus atrogularis* MEYER.; *Cephus torquatus* PALL., illetve *Urinator glacialis* RCHW.

* Mivel a hazai megyék területén nyolc különböző Sincrai vagy Sincraiu nevű település is található, a Csató által 1888. november 10-én lőtt példány származási helye nem megbízhatóan beazonosítható.

• **Klemm W., Kohl S. (1980)** - Studia Transylvanica 8/I. Die Ornithologie Siebenbürgens, Ergänzungsband zu Hans Salmen Band I., Aus dem Nachlass herausgegeben von Hans Heltmann, Werner Klemm, Ernst Schütz. Böhlau Verlag, Köln-Vien. pp 97-98

• **Linția, D. (1955)** Păsările din R.P.R. București 3.

• **Kiss J. B. (1977)** Le Plongeon imbrin – *Gavia immer* (Brünn, 1764) – À nouveau signalé en Roumanie. Travaux du Museum National d'Histoire Naturelle “Grigore Antipa”. Vol. XVIII, pp. 405-406

• **Cătuneanu I. (1978)** Aves. Fauna Republicii Socialiste România. Editura Acad. R.S.R. București, Vol. XV., Nr. 1

• **Trifonof, P. (1997)** Lacurile de acumulare din Depresiunea Făgărașului, viitoare arie de importanță avifaunistică. Publ. SOR. 3. Lucr. Simp. Arie Import. Avif. p. 54-56

• **Fântână C., Szabó J. jun., Asztalos B. (2005)** Cufundar mare și alte specii nordice rare pe cursul inferior al Oltului în iarna 2004-2005. Migrans, Vol. VII., nr. 1 - martie 2005, pp. 2-3

Migrans

A „Milvus Csoport” Madártani és Természetvédelmi Egyesület kiadványa.
Megjelenik negyedévente

Szerkesztő:

Daróczi J. Szilárd

Szerkesztő munkatárs:

Hegyeli Zsolt, Sos Tibor

Tördelés:

Farkas Sándor

Korrektúra:

Deák Borbála

Cím:

Op. 3, Cp. 39

540620 Marosvásárhely, Románia

Tel/fax: (+4) 0265 264726

E-mail: office@milvus.ro

Web-site: www.milvus.ro

ISSN 1454-0290